

เกณฑ์การตัดสินคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์: กรณีภาพวาดสีตางค์ บัวทอง

Judgment of Aesthetic Value: A Case Study of Sitang Buathong Painting

¹พระมหาสุรชัย ขยาภิวฑฒโน

Phramaha Surachai Jayābhivaḍḍhano

²นพดล อินปิง

Nopphadon Inphing

³สิริกานดา คำแก้ว

Sisikanda Khamkaew

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phayao Campus

¹Corresponding Author Email: sura_chai_2524@hotmail.com.com

Received June 15, 2020; Revised June 25, 2020; Accepted: June 30, 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะกับสุนทรียศาสตร์ รวมถึงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาวิเคราะห์ภาพวาดสีตางค์ บัวทอง สุนทรียศาสตร์เป็นสาขาหนึ่งของปรัชญาที่กล่าวถึงทฤษฎีความงาม ซึ่งรวมเอาความงามในด้านศิลปะไว้ด้วย ศิลปะ หมายถึงความงามในด้านคุณค่าทางสุนทรียะ แนวคิดที่สัมพันธ์ระหว่างศิลปะกับสุนทรียศาสตร์

การวิเคราะห์ภาพวาดสีตางค์ บัวทอง มีดังนี้ 1) ด้านศีลธรรมและจิตวิสัย ภาพนี้กระทบต่อความรู้สึกของคนทั่วไปเพราะมองว่า มีความเหมาะสมหรือไม่ที่แสดงออกกับกิริยาขี้สั่นแทนที่จะเป็นการประนมมือ 2) ด้านสุนทรียนิยมและวัตถุวิสัย เป็นความงามของงานศิลปะที่จินตนาการให้เห็นความร่วมสมัยทั้งพุทธประวัติในอดีต เน็ตไอดอลในปัจจุบันและผู้เสพภาพนี้ในอนาคตที่จะพึงสัมผัสธาตุแท้ของความงามในตัวศิลปะ 3) ด้านปฏิสัมพันธ์นิยมและสัมพัทธนิยม ภาพนี้ไม่ได้ทำลายศีลธรรมทางสังคม เพราะอย่างน้อยก็ไม่ใช่ภาพกากเชิงสังวาสและไม่จำเป็นต้องจำแนกว่า เป็นศิลปะที่ดีหรือเลว เพราะเป็นงานศิลปะที่ทำให้เข้าถึงคุณค่าของชีวิตได้ ส่วนองค์ความรู้ใหม่พบว่า ด้านจิตวิสัย เกิดผลกระทบต่อศีลธรรมของสังคมโดยภาพรวม ไม่เชิง

12 วารสาร มจร ปรัชญาปริทรรศน์ ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2563)

บวกก็เชิงลบ การตัดสินคุณค่าทางสุนทรียะต้องอาศัยเสียงข้างมากกว่าจะอย่างไร *ด้านวัตถุวิสัย* เจตนารมณ์ของศิลปิน ความงามที่เป็นอัตลักษณ์และความเป็นจริงของของสังคม เหล่านี้เป็นคุณสมบัติที่ตัดสินคุณค่าทางสุนทรียะได้ *ด้านสัมพัทธนิยม* ความเห็นที่หลากหลาย (จิตวิสัย) เพื่อจะเข้าถึงคุณสมบัติของศิลปะที่มีอยู่เดิม (วัตถุวิสัย) ทำให้ความหลากหลายรวมเป็นหนึ่งเดียว แต่การเข้าถึงภาพวาดมีลักษณะไม่เท่ากันตามสัญชาตญาณของแต่ละคน

คำสำคัญ: เกณฑ์การตัดสินคุณค่า, คุณค่าทางสุนทรียะ, สิตางค์ บัวทอง,

Abstract

This article is to study the relationship between art and aesthetics, including a related theory, then apply for analyzing the Sitang Buathong's Painting. Aesthetics is a branch of philosophy which concerns with a theory of beauty as well as beauty of art. The meaning of art is a beauty of aesthetic value which has the related concepts into aesthetics.

The analysis of Sitang Buathong's Painting is as follow: 1) moralism and subjectivism: it affects to emotion of all people in term of proper and improper art Because the painting which impresses the gesture of pointing finger to the orange is improper, it should put both hands together as respect instead; 2) aestheticism and objectivism: it is a beauty of painting which images to contemporary story of the Buddha's lifetime, present artist idol, and further audiences who impress an emotion to element of art value; and 3) interactionism and relativism: it does not destroy social morality, at least not an erotic art, it is on need to divide as a bad or good art because it is able to attain the value of life. For the term of new body of knowledge, it is found that for subjective aspect, it affects to social morality overall, both in positive and negative. Judgment of aesthetic value has to consider how the most people do in majority. For objective aspect, the purpose of artist, beauty of individual, and reality of society are the qualification which is a judgment of aesthetic value. For relative aspect, the various opinions of people (Subjectivism) that try to understand the qualification of art which is in itself (Objectivism) make them in unit. But such understanding is different according to the instinct of each person, so judgment of aesthetic value is based on probability.

Keywords: Value Judgment, Aesthetic Value, Sitang Buathong

บทนำ

“สะบัดต่อไม่รอแล้วนะ” วลียอดฮิตของศิลปิน บัณฑิต ก่อนหน้านั้นเคยมีวลีว่า “ล้มหยุด หยุดโดยไม่มีอะไรกัน” (สำนักข่าวผู้จัดการออนไลน์, 2563ก) เป็นวลีของเน็ตไอดอลที่โด่งดังในกระแสโลกโซเชียลออนไลน์ เนื่องจากมีศิลปินคนหนึ่งได้วาดภาพของศิลปิน บัณฑิต กำลังถวายการต้อนรับพระพุทธเจ้าที่กำลังเสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ภาพดังกล่าวปรากฏในอุโบสถภายในวัดหนองเต่า ตำบลหนองฉาง อำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี จากการโพสต์ทางเฟซบุ๊กชื่อว่า Artytus By jarunnapat เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2563 อากัปกริยาของศิลปินที่ศิลปินสื่อออกมาเป็นภาพขี้มอไปทีลู่กหนึ่งซึ่งสื่อถึงวลีที่ว่า “ล้มหยุด หยุดโดยไม่มีอะไรกัน” หากตัดความเป็นคนดังออก คงไม่มีประเด็นใหญ่โตเท่าใดนัก เพราะเป็นภาพที่ศิลปินมักสอดแทรกอารมณ์ขันที่ปรากฏทั่วไปตามฝาผนังภาพวาดในที่ต่าง ๆ เช่น ภาพชายหนุ่มยื่นคิบบยาเส้นบนบานประตูอุโบสถวัดบางน้ำผึ้งนอก จังหวัดสมุทรปราการ (ขนิษฐา สวัสดิรักษา, 2553) หรือแม้กระทั่งภาพเรื่องราวรามเกียรติ์ที่พระระเบียงวัดพระแก้วก็มีภาพอารมณ์ขันมากมาย (สำนักข่าวผู้จัดการออนไลน์, 2550) บางภาพมีลักษณะเป็นศิลปะเชิงสังวาส (Erotic Art) หรือศิลปะวิจิตรกามา (สีหนาท ลอบมณี, 2561) เช่น ภาพวาดเชิงสังวาสระหว่างชายหญิงบนฝาผนังอุโบสถวัดบางยี่ขัน กรุงเทพมหานคร (นิวัติ กองเพียร, 2541) ภาพหญิงสาวสวมมอญุ่นผ้าแหวกด้านหน้าจนเห็นขาอ่อนบนบานประตูทางเข้าภายในอุโบสถวัดบางน้ำผึ้งนอก หรือภาพที่มีลักษณะแหวกผ้ามอญุ่นเดียวกันนี้ที่วัดบางแคใหญ่ จังหวัดสมุทรสาคร (ขนิษฐา สวัสดิรักษา, 2553) อย่างไรก็ตาม ภาพลักษณะนี้เรียกว่า **ภาพกอก** คือ ภาพที่ไม่ได้เป็นตัวเอกในเรื่องราวที่ศิลปินต้องการสื่อออกมา มักเป็นภาพชาวบ้านทั่วไปที่แสดงอากัปกริยาสะท้อนวิถีชีวิตสมัยนั้น (สำนักข่าวผู้จัดการออนไลน์, 2563ข) สำหรับภาพวาดศิลปินที่กล่าวถึงนี้เป็นกระแสในโลกโซเชียลกระทั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอุทัยธานีมองว่า เป็นภาพไม่เหมาะสมและขอให้แก้ไขภาพเป็นการประณามมือแทน ขณะที่เจ้าอาวาสวัดแห่งนี้มองว่า ไม่ได้เสียหายอะไร จึงไม่จำเป็นต้องลบออกหรือแก้ไข เพราะเจตนารมณ์ของศิลปินเองจากการให้สัมภาษณ์ก็เพื่อถ่ายทอดเน็ตไอดอลที่ตนชื่นชอบด้วยการสอดแทรกเหตุการณ์ทางสังคมในยุคนี้เพื่อให้คนรุ่นต่อไปได้รู้จักเรื่องราวที่เคยเกิดขึ้นในอดีต อย่างไรก็ตาม ประเด็นนี้ไม่ได้บิดเบือนหรือสร้างความเสียหายร้ายแรงที่ส่งผลกระทบต่อศรัทธาความเชื่อมากนักและไม่ได้เป็นการส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดความคิด การกระทำและคำพูดที่สื่อไปในทางชั่ว ตรงข้ามกลับทำให้คนตระหนักรู้เรื่องราวพุทธประวัติ งานศิลปะและแหล่งโบราณวัตถุสร้างชื่อเสียงให้กับวัด จึงมีตัวอย่างคำถามที่เกิดขึ้นว่า ความพอดีของเรื่องนี้อยู่ตรงไหน ในเมื่อภาพนี้ไม่ได้ลบหลู่ดูหมิ่น ไม่ได้สื่อ

14 วารสาร มจร ปรัชญาปริทรรศน์ ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2563)

เจตนาบิดเบือน ไม่ได้ใส่ร้ายบุคคลอื่นด้วยความเท็จ ไม่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายโดยไม่เป็นธรรม ไม่ได้เข้าข่ายลามกอนาจารจนก่อความเสื่อมเสียต่อสถานที่ การให้ศิลปินลบภาพหรือแก้ภาพด้วยเหตุผลอะไร (สำนักข่าวแนวหน้า, 2563)

ถึงกระนั้น หากมองด้านสุนทรียศาสตร์จะพบเหตุผลบางประการที่ทำให้เกิดมุมมองเรื่องความไม่เหมาะสมแก่คนกลุ่มหนึ่ง ไม่เฉพาะกรณีภาพดังกล่าวนี้ แต่มีหลายภาพในหลายครั้งที่กระทบประเด็นทางศาสนา เช่น ภาพวาดภิกษุสันดานกา ด้วยเหตุผลที่กล่าวมา ผู้เขียนจึงสนใจและต้องการวิเคราะห์แนวคิดที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยของภาพในลักษณะดังกล่าว โดยเฉพาะภาพวาดสีตางค์ บัวทอง พร้อมเสนอมุมมองแนวคิดบางประการในเชิงปรัชญาตะวันตก ซึ่งอาจช่วยทำความเข้าใจอันดีระดับหนึ่งในสังคมพหุวัฒนธรรมสมัยหลังนยุค

แนวคิดเกี่ยวกับสุนทรียศาสตร์กับศิลปะ

แนวคิดปรัชญาบริสุทธิ์สาขาสุนทรียศาสตร์ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Aesthetics หมายถึง วิชาที่ว่าด้วยศิลปะทั่วไป แบ่งเป็นสาขาได้ ดังนี้ 1) ประวัติศาสตร์ศิลปะ (History of Art) 2) ศิลปะวิจารณ์ (Criticism of Art) 3) ทฤษฎีศิลปะ (Theory of Art) 4) จิตวิทยาศิลปะ (Psychology of Art) 5) สังคมวิทยาศิลปะ (Sociology of Art) 6) ปรัชญาศิลปะ (Philosophy of Art) (กীরติ บุญเจือ, 2522) ศิลปะจึงเป็นส่วนหนึ่งของสุนทรียศาสตร์ที่หมายถึง ความงามในด้านคุณค่า (Value) ทางสุนทรียะอันมีผลกระทบต่อจิตใจที่เกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึกมากกว่าเหตุผลหรือข้อเท็จจริง และแตกต่างกับคุณค่าทางเศรษฐกิจที่มีผลกระทบจากมูลค่าของวัตถุ อย่างไรก็ตาม เมื่อก้าวถึงความหมายของศิลปะโดยภาพรวม จะพบว่า ศิลปะคือการลอกเลียนแบบ ความพึงพอใจ การแสดงออกตามบท การแสดงตนเพื่อผู้อื่น การสื่อสารคุณภาพของประสบการณ์และการแสดงออกทางวัฒนธรรม (ฟ่วง มีนอก, 2530) ความหมายของศิลปะจึงมีลักษณะกว้าง แต่ประมวลได้ดังนี้ ศิลปะ คือ การถ่ายทอดหรือการสื่อสารความรู้สึกระหว่างมนุษย์ เป็นสิ่งที่โน้มน้าวจิตใจให้เกิดความรู้สึกที่ประณีตงดงาม ศิลปะจึงเป็นรากฐานของวัฒนธรรม นอกจากนี้ ศิลปะยังเป็นการเลียนแบบความแท้จริงดุจกระจกเงาสท้อนธรรมชาติ ด้วยความเพียรพยายามของมนุษย์ทั้งทางการกระทำและความคิด กระนั้น ศิลปะไม่ใช่การถ่ายแบบรูปลักษณ์ภายนอกของวัตถุ หากแต่เป็นการถ่ายแบบเนื้อแท้ภายใน เพราะการเลียนแบบในศิลปะไม่ใช่การถ่ายแบบที่เหมือนของจริงมากนัก เนื่องจากการสร้างสรรค์ศิลปะเกิดจากความต้องการแสดงอาเวคหรือความสะเทือนใจ โดยเฉพาะงานศิลปะ

ชั้นสูงจะสนองความต้องการทั้งทางวุฒิปัญญาและความรู้สึกที่ดีของศิลปะ นั่นคือ การระบาย
อาเวททางสังคมที่ถูกเก็บกดไว้ด้วยการแสดงออกทางศิลปะซึ่งไม่เป็นอันตราย อย่างไรก็ตาม เมื่อ
จำแนกประเภทของศิลปะ สามารถจำแนกเป็น 2 ประเภท (Schiller, 2010) คือ 1) ความงาม
ทางกาย (Physical Beauty) ได้แก่ ความงามด้านรูปทรงที่เกิดจากการผสมผสาน กลมกลืน
และการจัดองค์ประกอบทางศิลปะ 2) ความงามทางใจ (Moral Beauty) ได้แก่ ความรู้สึกหรือ
อารมณ์ที่แสดงออกทางงานศิลปะ

จากความหมายของศิลปะข้างต้นที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึก ทำให้เชื่อมโยงถึงข้อเท็จจริง
ทางศิลปกรรมหรือจริยธรรมทางศาสนา เช่น ความดีความชั่ว ซึ่งเกี่ยวข้องกับอารมณ์ความรู้สึกทั้ง
ของศิลปินและผู้เสพงานศิลปะ บางครั้งการสร้างสรรคงานศิลปะมักโฆษณาชวนเชื่อ หลอกลวง
เสแสร้ง ฯลฯ มีลักษณะขัดแย้งกับศีลธรรมอยู่ในตัว แต่ศิลปินก็อาจให้เหตุผลว่า เป็นการ
สร้างสรรค์คุณค่าให้ผู้เสพศิลปะหรือผู้บริโภคเกิดความเพลิดเพลิน ดังนั้น จึงเป็นเรื่อง
ละเอียดอ่อนที่จะตัดสินว่า ฝ่ายไหนดีหรือไม่ดี ถูกหรือไม่ถูก เส้นแบ่งหรือความสัมพันธ์ระหว่าง
ศิลปะกับศีลธรรมจึงกำหนดยาก เนื่องจากมักมีคำถามเกี่ยวกับคุณค่าและคุณประโยชน์ต่อชีวิต
ที่ว่า ศิลปะทำให้คนเป็นคนดีหรือช่วยให้มีชีวิตดีขึ้นหรือไม่ หรือแม้แต่คำถามถึงความสัมพันธ์
ที่ว่า ศิลปะกับศีลธรรมไปด้วยกันได้หรือไม่ อย่างไร และหากมีคำถามที่ระบุตรงไปว่า ศิลปะที่
ไม่ได้ทำให้ชีวิตดีขึ้น จะกลายเป็นศิลปะชิ้นเลวได้หรือไม่ มีความชอบธรรมเพียงใดหากจะตัดสิน
ศิลปะว่า เป็นงานชิ้นดีหรือเลว ด้วยกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมโดยเฉพาะ เพราะคุณค่าที่แท้จริงของ
ศิลปะอาจไม่ใช่ความดีหรือเลวก็ได้

หากมีคำตอบว่า ศิลปะกับศีลธรรมไม่เกี่ยวข้องกัน ก็อาจมีคำถามตามมาว่า หากไม่
สัมพันธ์กันแล้ว ศิลปะจะสัมพันธ์กับอะไร ศิลปะมีคุณค่าเพียงแค่อตอบสนองความเพลิดเพลิน
อย่างนั้นหรือ หรือว่ามีคุณประโยชน์ในแง่สร้างเม็ดเงินในการซื้อขายมหาศาล ประเด็นเหล่านี้ นัก
สุนทรียศาสตร์ผู้เคร่งครัดศีลธรรมมักสงสัยอยู่เสมอ เพราะกลุ่มนี้เห็นว่า ความเพลิดเพลินของ
ศิลปะเป็นการลุ่มหลงกับคุณค่าที่ไม่แท้จริง จึงได้เสนอศิลปะที่มีคุณค่าอย่างแท้จริงว่า จะต้องรับ
ใช้ศีลธรรมและควรตรวจตราศิลปะด้วยการผลิตผลงานที่รังสรรค์ชีวิตให้ดีขึ้น หากไม่เป็น
ดังกล่าวศิลปะก็ควรถูกตำหนิหรือทำลายทิ้ง ความคิดนี้กลายเป็นปฏิกิริยาต่อต้านของนัก
สุนทรียศาสตร์อีกกลุ่มซึ่งไม่เห็นด้วย เพราะกลุ่มหลังนี้เห็นว่า ศิลปะไม่ควรลดคุณค่าลงไปรับใช้
ศีลธรรม ศิลปะมีคุณค่าในตัว นั่นคือ อารมณ์แห่งความเพลิดเพลิน ด้วยเหตุที่กล่าวมา นัก
สุนทรียศาสตร์กลุ่มแรกที่เห็นว่า ศิลปะควรรับใช้ศีลธรรม จึงถูกขนานนามแนวคิดว่า ศีลธรรม

16 วารสาร มจร ปรัชญาปริทรรศน์ ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2563)

นิยม (Moralism) ส่วนแนวคิดของกลุ่มหลังเรียกว่า สุนทรียนิยม (Aestheticism) (จรรยา โกมุท รัตนานนท์, 2539; ลักษณะวัต ปาละรัตน์, 2551) อย่างไรก็ตาม ทั้งสองเป็นแนวคิดสุดโต่งที่ตรงข้ามกันคนละขั้ว จึงมีแนวคิดสุนทรียศาสตร์สมัยใหม่ที่อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะกับศีลธรรมในลักษณะทางสายกลาง แนวคิดนี้เรียกว่า ปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism)

ความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะกับศีลธรรม

ความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะกับศีลธรรมสามารถแยกอธิบายเป็น 3 แนวคิด คือ

1) **ศีลธรรมนิยม** เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญแก่ศีลธรรมเป็นหลัก โดยเห็นว่า ศิลปะต้องรับใช้ศีลธรรม ภายใต้แนวคิดที่ว่า **ศิลปะเพื่อชีวิต (Art for Life's Sake)** หรือ **ศิลปะเพื่อประชาชน** (ณัฐนนต์ สิบปภากุล, 2555) นักปรัชญาในกลุ่มนี้ คือ เพลโต (Plato) อริสโตเติล (Aristotle) ตอลสตอย (Tolstoy) โดยเฉพาะเพลโตที่เสนอทฤษฎีการเลียนแบบ (Representation) หรือทฤษฎีคล้ายคลึง โดยเห็นว่า ศิลปะ คือ การเลียนแบบ เพราะ “ศิลปะสามารถที่เข้าจะถึงจิตวิญญาณของมนุษย์ได้ แต่จะต้องเรียนรู้ศิลปะที่ดีและอย่างถูกต้อง มิเช่นนั้น ผลลัพธ์ก็จะตรงข้ามและแย่ง ผู้ที่เรียนรู้ศิลปะอย่างถูกต้องจะสามารถแยกแยะความดีและความชั่วได้ และสามารถที่จะนำความดีมาปฏิบัติตนให้เป็นคนดีได้” (Plato, 2000: 92) ขณะที่ตอลสตอยได้เสนอทฤษฎีแสดงออกซึ่งความรู้สึก (Emotion, Feeling) หมายความว่า ผู้เสพศิลปะจะต้องมีอารมณ์ความรู้สึกเดียวกันกับศิลปิน จึงจะถือว่าเข้าถึงสาระของศิลปะ นั่นหมายความว่า ศิลปะเป็นเครื่องมือ (Means) ในการสื่อสารระหว่างมนุษย์ที่จะเข้าใจร่วมกันได้ แต่อย่างไรก็ตาม ตอลสตอยก็เห็นว่า “ศิลปะที่ดีต้องมีบรรทัดฐานมาจากศีลธรรม หากศิลปะถูกประเมินคุณค่าจากบรรทัดฐานอื่นถือว่าไม่ถูกต้อง...” (Tolstoy, 1904: 53) ด้วยแนวคิดนี้เองที่ทำให้เขาจัดอยู่ในกลุ่มศีลธรรมนิยม

2) **สุนทรียนิยม** เป็นแนวคิดของผู้ยกย่องเชิดชูศิลปะที่เห็นว่า ศิลปะไม่มีความสัมพันธ์กับศีลธรรมแต่อย่างใด เพราะศิลปะมีคุณค่าและสมบูรณ์ในตัวเอง ศิลปะจึงอยู่เหนือศีลธรรมด้วยซ้ำ ภายใต้กรอบแนวคิดที่ว่า **ศิลปะเพื่อศิลปะ (Art for Art's Sake)** หรือที่เรียกว่า **ศิลปะบริสุทธิ์ (Pure Art)** บ้าง **ศิลปะทิพย์ (Divine Art)** บ้าง (ณัฐนนต์ สิบปภากุล, 2555) แนวคิดกลุ่มนี้จะให้ความหมายของศิลปะในด้านความงามของรูปแบบ (Form) ความดื่มด่ำใน

ศิลปะจึงเป็นความประทับใจที่เกิดจากรูปทรงของศิลปะเอง ไม่ใช่เกิดจากศีลธรรมที่มีอยู่ในศิลปะ การประเมินศิลปะด้วยมาตรฐานทางศีลธรรมจึงเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง นักปรัชญากลุ่มนี้ คือ ไวลด์ (Wilde) เบลล์ (Bell) ในหนังสือเรื่อง **นักวิจารณ์คือศิลปิน** (The Critic as Artist) ของ ไวลด์ กล่าวถึงศิลปะว่า มีรากฐานมาจากจินตนาการ (Image) หรือการใคร่ครวญ (Contemplate) ดังนั้น ศิลปะจึงเป็นโลกของจินตนาการของมนุษย์ที่ไม่มีขอบเขต ซึ่งสามารถตอบสนองอารมณ์ความรู้สึกด้านดีของมนุษย์ (Wilde, 1953) ขณะที่เบลล์ ผู้เสนอทฤษฎีรูปทรงที่มีนัยสำคัญ (Significant Form) หรือทฤษฎีแห่งการจัดองค์ประกอบของรูปแบบให้ดีที่สุด เพื่อให้มีความหมาย ได้มีความเห็นว่า ศิลปะเป็นองค์ประกอบของศิลปะอย่างเป็นเอกภาพ สามารถปลุกอารมณ์สุนทรีย์ของชีวิตได้ ซึ่งมีจุดจบสมบูรณ์ในตัวเอง (Bell, 1958)

3) ปฏิสัมพันธ์นิยม เป็นแนวคิดทางสายกลางระหว่างศีลธรรมนิยมกับสุนทรียนิยม ที่ต่างฝ่ายก็เชื่อคนละขั้วในลักษณะขัดแย้งกัน ปฏิสัมพันธ์นิยมจะให้ความสำคัญต่อศิลปะและศีลธรรมอย่างเท่าเทียมกัน เพราะทั้งสองมีคุณค่าในตัวเองและไม่ได้แยกออกจากกัน (จรรยา โกมุทร์ตานนท์, 2539) ความสัมพันธ์กันระหว่างสองสิ่งนี้จะนำไปโดยอ้อมโดยที่ผู้เสพศิลปะหรือศิลปินไม่รู้ตัว นั่นคือ การที่ศิลปะได้ส่งผลกระทบต่อสังคมโดยไม่จำเป็นต้องชี้แจงหรือกล่าวสอนว่า นี่คือศีลธรรมของสังคม นักปรัชญากลุ่มนี้ คือ เชลลีย์ (Shelley) ในหนังสือเรื่อง **การปกป้องศิลปะ** (A Defense of Poetry) เขาชี้ให้เห็นว่า ศิลปะมีผลกระทบต่อความเจริญของสังคมโดยเฉพาะในด้านศีลธรรม และศีลธรรมจากศิลปะก็เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพที่ไม่เหมือนกับการสั่งสอนโดยตรง เพราะศิลปะสามารถทำให้คนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องกล่าวถึงเรื่องศีลธรรมแต่อย่างใด ทั้งนี้ เพราะศิลปะมีรากฐานมาจากจินตนาการที่กว้างไกลและจินตนาการนี้เองที่เป็นเครื่องมือที่ทำให้คนกลายเป็นคนดีได้ ดังที่เขาเห็นว่า ความลับอันยิ่งใหญ่ของศีลธรรม ก็คือ ความรักหรือการหลุดพ้นจากธรรมชาติของตนเองและเป็นหนึ่งเดียวกับความงามที่มีอยู่ในความคิด...ผู้ที่จะเป็นคนดีที่ยิ่งใหญ่ต้องมีจินตนาการอย่างแรงกล้าและถูกต้อง (Shelley, 1962) ดังนั้น คนที่ปิดกั้นศิลปะจะไม่มีโอกาสเข้าถึงความดีได้เลย

เกณฑ์การตัดสินคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์

การตัดสินคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ก็สามารถแบ่งออกเป็น 3 ทฤษฎี (จรรยา โกมุทร์ตานนท์, 2539; พวง มีนอก, 2530) ดังนี้

1) **ทฤษฎีจิตวิสัย (Subjectivism)** หรือคุณค่าเชิงอัตวิสัย กลุ่มที่ใช้ตนเองเป็นเกณฑ์ตัดสิน โดยเชื่อว่า คุณค่าของศิลปะขึ้นอยู่กับมนุษย์ที่เป็นผู้ตัดสิน ซึ่งแต่ละคนก็จะมีเกณฑ์ที่ต่างกันออกไป เช่น ความชอบ ความเพลิดเพลิน ความพึงพอใจในตัวศิลปะ โดยสรุปแล้วจะตอบสนองความรู้สึก 2 ลักษณะ คือ 1) อารมณ์ที่ชอบหรือพึงพอใจ เรียกว่า อีฐฐารมณ 2) อารมณ์ที่ไม่ชอบหรือไม่พึงพอใจ เรียกว่า อนีฐฐารมณ เพราะฉะนั้น ศิลปะจึงไม่มีคุณค่าอยู่จริงในตัวมันเอง แต่คุณค่าจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อเป็นตัวตัดสินศิลปะ ทฤษฎีนี้จึงเน้นที่ตัวมนุษย์เป็นใหญ่ เกณฑ์ที่เป็นตัวตัดสินก็คือ ความพึงพอใจ จึงเรียกกลุ่มนี้ว่า รสนิยม (Tastism) นักปรัชญาในกลุ่มนี้ เช่น ตอลสตอย (Tolstoy) โครเซ่ (Croce) ดูแคส (Ducasse) โดยเฉพาะโครเซ่เห็นว่า ศิลปะคือการแสดงออกถึงความรู้สึก อันหมายถึง การเกิดอชฌัตติกญาณในจิตของศิลปินที่แสดงออกมาทางงานศิลปะ ดังที่เขาเห็นว่า ศิลปะเป็นความรู้แบบอชฌัตติกญาณ (Intuition) หรือความเข้าใจของปัจเจกชน (Croce, 1921) โดยใช้จินตนาการนึกคิดเป็นมโนภาพและสร้างเป็นศิลปกรรม สิ่งที่ทำให้อชฌัตติกญาณมีความสอดคล้องเชื่อมโยง (Coherence) และเป็นเอกภาพได้ (Unity) ก็คือ ความรู้สึกอันแรงกล้า (Intense Feeling) และสิ่งที่ทำให้เกิดศิลปะได้ก็ไม่ใช่มโนคติ (Idea) แต่เป็นความรู้อันแรงกล้านี้เอง (Croce, 1965)

2) **ทฤษฎีวัตถุวิสัย (Objectivism)** หรือคุณค่าเชิงภาววิสัย กลุ่มที่ใช้เกณฑ์แน่นอนตายตัวในการตัดสิน ซึ่งสามารถนำไปตัดสินศิลปะได้ทุกสมัย เพราะเป็นเกณฑ์ที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงและไม่ขึ้นอยู่กับความรู้สึกของผู้เสพศิลปะคนใดคนหนึ่ง กลุ่มนี้เชื่อว่า สุนทรียธาตุมีอยู่จริงในศิลปะ เพราะเป็นคุณค่าที่มีมาแต่แรกเริ่ม แม้ว่ามนุษย์จะเข้าไม่ถึงก็ตาม คุณค่าก็ยังมีอยู่ในตัว (Intrinsic Value) แต่การที่มนุษย์ตัดสินคุณค่าทางศิลปะไม่เหมือนกันเพราะไม่สามารถเข้าถึงสุนทรียธาตุที่แท้จริงได้ การเข้าถึงเกณฑ์การตัดสินดังกล่าวต้องพัฒนาจิตให้สมบูรณ์จนกว่าจะเห็นคุณค่าที่แท้จริงของศิลปะ กลุ่มนี้ เช่น คานท์ (Kant) โจด (Joad) โชเพนฮาว (Schopenhauer) ที่เห็นว่า ศิลปะเป็นหน้าต่างของความเป็นจริง (Art as the Window of Reality) (Joad, 1957) อย่างไรก็ตาม คุณค่าทางสุนทรียะสามารถจำแนกเป็น 2 ลักษณะ (Dowling, No Date) คือ 1) คุณค่าทางสุนทรียะที่นิยามไม่ได้ เพราะต้องรู้ได้โดยตรงด้วยตนเอง (Intuition) 2) คุณค่าทางสุนทรียะที่นิยามได้ ด้วยการสังเกตจนเข้าใจ ส่วนใหญ่เป็น

คุณสมบัติรูปทรง (Formal Properties) เช่น การจัดองค์ประกอบอันสมดุลในภาพเขียน ความสมส่วนในประติมากรรม ความกลมกลืนของเสียงในดนตรี

3) **ทฤษฎีสัมพัทธนิยม (Relativism)** กลุ่มนี้เชื่อว่า การตัดสินคุณค่าจะต้องมีความสัมพันธ์กันระหว่างจิตวิสัยกับวัตถุวิสัย ด้วยการนำข้อดีและข้อด้อยของทฤษฎีทั้งสองมาเป็นเกณฑ์ตัดสินร่วม เช่น ในแง่*อัตวิสัย* จะต้องอาศัยการรับรู้ของผู้เสพศิลปะที่เปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อม วัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นหรือสภาพภูมิประเทศ ผู้เสพศิลปะต้องวางตัวเป็นกลางและสำนึกอยู่เสมอว่า ตนเป็นเพียงส่วนหนึ่งของสังคม ไม่ใช่ผู้ตัดสินชี้ขาดเด็ดเสร็จเพราะทุกคนย่อมมีความเห็นต่าง ในแง่*วัตถุวิสัย* จะต้องอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์ในการรับรู้ถึงคุณค่าทางสุนทรียะ คุณค่าดังกล่าวมีอยู่ในศิลปะที่ต้องสัมผัสให้เห็นจึงจะเกิดความเข้าใจได้อย่างถูกต้อง กลุ่มนี้ เช่น เลวิส (Lewis) ที่เห็นว่า คุณค่าทางสุนทรียะสามารถแยกเป็น 2 ประเภท (Lewis, 1962) คือ 1) คุณค่าของคุณสมบัติของวัตถุ (คุณสมบัตินามรูปทรง) เรียกว่า คุณค่าดั้งเดิม (Inherent Value) 2) คุณค่าของความรู้สึกทางสุนทรียะที่เกิดขึ้นระหว่างวัตถุกับผู้รับรู้ (ความชอบหรือความเพลิดเพลิน) เรียกว่า คุณค่าตามสัญชาตญาณ (Intrinsic Value) คุณค่าทั้งสองนี้เป็นเหตุและผลกันและกัน เนื่องจากคุณค่าดั้งเดิมในศิลปะเป็นสาเหตุให้เกิดคุณค่าตามสัญชาตญาณในการรับรู้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ การเกิดขึ้นของคุณค่าตามสัญชาตญาณเป็นผลหรือสิ่งยืนยันการมีอยู่ของคุณค่าดั้งเดิม

การตัดสินคุณค่าทางสุนทรียะของกลุ่มสัมพัทธนิยมจึงมีลักษณะเหมือนการตัดสินความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่ใช้หลักฐานยืนยันข้อเท็จจริง การตัดสินจะไม่มีจริงหรือเท็จ เพราะเป็นลักษณะของความน่าเชื่อถือ (Probability) ซึ่งจะมีมากแค่ไหนขึ้นอยู่กับปริมาณด้านหลักฐาน เช่น หากปริมาณคนที่มีความรู้สึกทางสุนทรียะมาก ศิลปะก็จะมีคุณค่า เชื่อถือ นอกจากนี้ การตัดสินคุณค่าของสัมพัทธนิยมยังเป็นแบบคาดการณ์ล่วงหน้า (Prediction) คือ สามารถล่วงรู้ได้ เช่น เมื่อมีคนมาเสพศิลปะใดมาก ก็ารู้ความรู้สึกตอบสนองทางสุนทรียะได้ว่า ศิลปะชิ้นนั้นเป็นที่ชื่นชอบของคนจำนวนมาก แต่เนื่องจากหลักฐาน (จำนวนคน) ที่มายืนยันการตัดสินคุณค่ามีจำนวนไม่จำกัด เลวิส จึงเรียกว่า เป็นการตัดสินที่ไม่มีการยุติ (Non-terminating) (Murphey, 2005) โดยสรุปแล้ว ผู้เขียนจึงเห็นว่า แต่ละแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้นมีเกณฑ์ตัดสินคุณค่าที่เกี่ยวข้องกับสิ่ง 2 ประการ คือ 1) ผู้รู้ (Knower) คือ จิตของผู้เสพศิลปะที่เป็นผู้รับรู้และตัดสิน

คุณค่าทางสุนทรียะ 2) สิ่งที่ถูกรู้ (To be Known) คือ ศิลปะที่ถูกตัดสินว่า มีคุณค่าทางสุนทรียะ

การพิจารณาคุณค่าแท้คุณค่าเทียมทางสุนทรียะ

การพิจารณาคุณค่าคุณค่าเทียมทางสุนทรียะ สามารถพิจารณาตามทฤษฎีทั้งสามข้างต้น ดังนี้

1. **ทฤษฎีจิตวิสัย** ทฤษฎีนี้เห็นว่า คุณค่าทางสุนทรียะ คือ ความรู้สึกตอบสนองทางสุนทรียะ ทั้งเป็นลักษณะบวกและลบ เช่น ความชอบ-ไม่ชอบ ความพึงพอใจ-ไม่พึงพอใจ หรือ ความเพลิดเพลิน-ไม่เพลิดเพลินที่เกิดขึ้นกับใจเท่านั้น ไม่สนใจคุณสมบัติภายนอกของศิลปะ ส่วนการตัดสินศิลปะว่า มีคุณค่าทางสุนทรียะหรือไม่ แนวคิดนี้มองเป็น 2 ประเด็น คือ 1) ไม่สามารถตัดสินได้ว่า ความรู้สึกตอบสนองของใครผิดหรือถูก เพราะความรู้สึกของแต่ละคนแตกต่างกัน ดังนั้น แต่ละคนจึงมีความเท่าเทียมกัน 2) ในกรณีต้องตัดสินคุณค่าทางสุนทรียะให้มีเพียงคำตอบเดียวที่ถูกต้อง ให้พิจารณาจากความรู้สึกของคนส่วนใหญ่ว่า มีความชอบ ความพึงพอใจหรือความเพลิดเพลินต่อวัตถุใด แล้วตัดสินตามคนส่วนใหญ่นั้น ฉะนั้น จึงสรุปได้ว่าคุณค่าแท้ของทฤษฎีจิตวิสัย คือ ความรู้สึกตอบสนองทางสุนทรียะ ไม่ว่าจะเป็นเชิงบวก (อิฐฐารมณ) หรือลบ (อนิฐฐารมณ) ก็ตาม เพราะไม่มีการตัดสินว่า ใครผิดหรือถูก แนวคิดนอกจากนี้ถือว่า เป็นคุณค่าเทียม

2. **ทฤษฎีวัตถุวิสัย** ทฤษฎีนี้เห็นว่า คุณค่าทางสุนทรียะ คือ คุณสมบัติของศิลปะ (ทั้งที่นิยามไม่ได้และนิยามได้) การตัดสินศิลปะว่า มีคุณค่าทางสุนทรียะหรือไม่ ทฤษฎีนี้มองแยกเป็น 2 ประเด็น คือ 1) ถ้าศิลปะมีคุณสมบัติ (โดยดูจากข้อเท็จจริงจากตัวศิลปะเอง) ก็ตัดสินว่า มีคุณค่าทางสุนทรียะ 2) ถ้าศิลปะไม่มีคุณสมบัติก็ตัดสินว่า ไม่มีคุณค่าทางสุนทรียะ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า คุณค่าแท้ของทฤษฎีวัตถุวิสัย คือ ศิลปะที่มีคุณสมบัติทางสุนทรียะ ส่วนศิลปะใดไม่มีคุณสมบัติ จัดเป็นคุณค่าเทียม

3. **ทฤษฎีสัมพันธนิยม** ทฤษฎีนี้เห็นว่า คุณค่าทางสุนทรียะ คือ ความรู้สึกตอบสนองทางสุนทรียะและคุณสมบัติของศิลปะรวมกัน แต่ต้องเป็นความรู้สึกตอบสนองที่ไม่ได้เกิดตามอำเภอใจ (ต้องมีหลักฐานยืนยัน) และเป็นคุณสมบัติของศิลปะที่ไม่ใช่สิ่งสมบูรณ์หรือเบ็ดเสร็จใน

ตัว เพราะทั้งสองต้องอาศัยกันและกันในเชิงเหตุและผล การตัดสินศิลปะว่า มีคุณค่าทางสุนทรียะหรือไม่ แนวคิดนี้เห็นว่า ไม่มีการตัดสินใด ๆ ว่าจริงหรือเท็จ แต่จะมองว่า ความรู้สึกทางสุนทรียะของคนมีมากน้อยแค่ไหน ก็จะมีเชื่อถือมากน้อยไปด้วย และจะส่งผลต่อคุณค่าทางสุนทรียะที่เกิดขึ้นต่อศิลปะนั้น เพราะฉะนั้น จึงสรุปได้ว่า คุณค่าแท้ของทฤษฎีสัมพันธนิยม คือ ความน่าเชื่อถือต่อศิลปะที่เกิดจากความรู้สึกตอบสนองทางสุนทรียะ แนวคิดนอกจากนี้เป็นคุณค่าเทียม

เมื่อสรุปทฤษฎีทั้งหมดจะเห็นความแตกต่าง ดังนี้

	จิตวิสัย	วัตถุวิสัย	สัมพันธนิยม
คุณค่าทางสุนทรียะ	ความรู้สึกที่ตอบสนองทางสุนทรียะของผู้เสพศิลปะที่มีต่อศิลปะ	คุณสมบัติของศิลปะ เป็นคุณสมบัติดั้งเดิม มีความเกี่ยวข้องกับตัววัตถุเพียงอย่างเดียวเท่านั้น คุณค่าทางสุนทรียะเป็นสิ่งสัมบูรณ์ มีค่าอยู่ในตัวเอง มีความแน่นอน ไม่เปลี่ยนแปลงและไม่ขึ้นอยู่กับความรู้สึกตอบสนองของผู้เสพศิลปะ	มีความสัมพันธ์กันระหว่างจิตวิสัยกับวัตถุวิสัย เป็นทฤษฎีที่รวมทฤษฎีทั้งสองเข้าด้วยกัน
การแบ่งคุณค่าทางสุนทรียะ	1) ความรู้สึกที่ชอบ 2) ความรู้สึกที่ไม่ชอบ	1) นิยามไม่ได้ ต้องรู้ได้ด้วยตนเอง 2) นิยามได้ ต้องสังเกตจนเข้าใจ เป็นคุณสมบัติรูปทรง (Formal Properties)	1) คุณค่าของคุณสมบัติของวัตถุ (คุณสมบัติทางรูปทรง) เรียกว่า คุณค่าดั้งเดิม 2) คุณค่าของความรู้สึกทางสุนทรียะที่เกิดขึ้นระหว่างวัตถุกับผู้เสพศิลปะ เรียกว่า คุณค่าตามสัญชาตญาณ
การตัดสินคุณค่าทาง	ถ้าผู้เสพศิลปะรู้สึกชอบ เป็นการตัดสินว่ามี	คุณสมบัติของศิลปะเป็นสิ่งสำคัญ คือ ถ้าศิลปะมี	การตัดสินจะไม่มีจริงหรือเท็จ เป็นลักษณะของความ

22 วารสาร มจร ปรัชญาปริทรรศน์ ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2563)

<p>สุนทรียะ</p>	<p>คุณค่าทางสุนทรียะ แต่ถ้ารู้สึกไม่ชอบ เป็นการตัดสินว่า ไม่มีคุณค่าทางสุนทรียะ แต่ไม่อาจตัดสินได้ว่า ความรู้สึกใครถูกหรือผิด</p> <p>จิต วิ ลัย ม อ ง 2</p> <p>ประเด็น คือ 1) ความรู้สึกมีความหลากหลาย แต่เท่าเทียมกันหมด</p> <p>2) ในกรณีต้องตัดสินคุณค่าให้มีเพียงคำตอบเดียว ให้พิจารณาความรู้สึกของคนส่วนใหญ่ว่า มีความชอบต่อศิลปะนั้นอย่างไร</p>	<p>คุณสมบัติก็ตัดสินได้ว่า มีคุณค่าทางสุนทรียะ แต่ถ้าวัตถุไม่มีคุณสมบัติก็ตัดสินว่า ไม่มีคุณค่าทางสุนทรียะ</p>	<p>น่าเชื่อถือ ความน่าเชื่อถือจะมีมากแค่ไหนขึ้นอยู่กับปริมาณของหลักฐาน ถ้าปริมาณคนที่มีความรู้สึกทางสุนทรียะมาก ศิลปะนั้นก็จะมีค่าเชื่อถือมาก คือ มีคุณค่าทางสุนทรียะมาก แต่ถ้าปริมาณคนที่มีความรู้สึกทางสุนทรียะน้อย วัตถุนั้นก็จะมีค่าเชื่อถือน้อย คือ มีคุณค่าทางสุนทรียะน้อยไปด้วย</p>
<p>นักปรัชญาคณ สำคัญ</p>	<p>ดอลสโตย โครเซ่ ดูแคส</p>	<p>คานท์ โจด โซเปนฮาว</p>	<p>เลวิส</p>

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบทฤษฎีทั้งสามกับคุณค่าทางสุนทรียะ

วิเคราะห์ภาพวาดสีตางค์ บัวทอง

จากการนำเสนอภาพวาดสีตางค์ บัวทอง ของผู้ใช้เฟซบุ๊กคนหนึ่ง ทำให้ภาพดังกล่าวเป็นที่สนใจและวิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ นานาในโลกโซเชียล ประเด็นที่ถูกกล่าวถึง คือ เรื่องความเหมาะสม โดยเฉพาะการที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอุทัยธานีได้ลงพื้นที่ตรวจสอบภาพวาดดังกล่าวแล้วชี้แจงว่า “แม้ภาพจะมีขนาดไม่ใหญ่มากนัก แต่อาภักดิ์ของภาพเหมือนสีตางค์ บัวทอง ที่ปรากฏดูไม่ค่อยเหมาะสม จึงแนะนำให้ศิลปินแก้ไขให้เป็นภาพสีตางค์ นั่งพนมมือไหว้ เงยหน้าเฝ้ารับเสด็จพระพุทธเจ้า เหมือนกับภาพคนอื่น ๆ แทนการนั่งก้มหน้า ชี้นิ้วไปที่ผลส้ม” (สำนักข่าวไทยรัฐออนไลน์, 2563)

ภาพที่ 1 ภาพวาดลิตางค์ บัวทอง ในเฟซบุ๊ก (Artytus By jarunapat, 2020)

ภาพนี้มีผู้ที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย เหมาะสมและไม่เหมาะสม รวมถึงคำชมและคำตำหนิ แต่เมื่อประมวลแล้วสามารถจัดอยู่ใน 2 กลุ่มตามแนวคิดทางสุนทรียศาสตร์ของตอลสตอย (ลักษณะวัต ปาละรัตน์, 2551) คือ 1) กลุ่มที่เห็นว่าเป็นศิลปะที่ดี (Good Art) หมายถึงศิลปะที่ก่อให้เกิดแสดงความรู้สึกที่ดีงาม และ 2) กลุ่มที่เห็นว่าเป็นศิลปะที่เลว (Bad Art) หมายถึง ศิลปะที่ก่อให้เกิดความรู้สึกเลวร้าย ภาพวาดนี้ผู้เขียนเห็นว่า สามารถพิจารณาเป็นได้ทั้ง 2 กลุ่ม ตามมุมมองของผู้วิพากษ์วิจารณ์ แต่ไม่ได้หมายความว่า ผู้วิพากษ์วิจารณ์จะไม่เข้าใจศิลปะหรือมีอคติต่อศิลปะแต่อย่างใด แต่ด้วยเหตุผลที่แสดงออกมา ทำให้สะท้อนมุมมองเป็น 2 กลุ่ม สำหรับมุมมองของผู้วิพากษ์วิจารณ์ในเชิงเห็นด้วย เหมาะสมและคำชม อาจจัดอยู่ในกลุ่มศิลปะที่ดี เหตุผลเพราะเห็นว่า เป็นภาพปกติทั่วไปที่ศิลปินมักจะแทรกอารมณ์ขันไว้ในภาพวาดของตน ในอดีตก็เคยปรากฏภาพลักษณะนี้มาแล้ว และเจตนาธรรมณ์ของผู้วาดเอง ก็ทำให้มองเห็นว่า ไม่ได้ลบหลู่พระพุทธศาสนาแต่อย่างใด เพราะจากการโพสต์ในเฟซบุ๊กกว่า “...อีก 30-

24 วารสาร มจร ปรัชญาปริทรรศน์ ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2563)

50 ปีข้างหน้า กลับมาย้อนดู ทุกคนจะรู้ว่า นี่คือยุคที่แม่สีตางค์ ปังมาก....” มุมมองนี้สะท้อนให้เห็นว่า ภาพวาดได้สื่ออารมณ์ที่เป็นความรู้สึกเชิงบวก จึงเป็นศิลปะที่ดีได้

ส่วนมุมมองของผู้วิพากษ์วิจารณ์ในเชิงไม่เห็นด้วย ไม่เหมาะสมและคำตำหนิ อาจจัดอยู่ในกลุ่มศิลปะที่เลว เหตุผลเพราะเห็นว่า เป็นภาพที่ไม่เกี่ยวข้องกับพุทธประวัติ เป็นการนำภาพส่วนตัวไปเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ที่น่าจะเหมาะสมกับกาลเทศะมากกว่านี้ เช่น การประนมไหว้แทน และเกรงว่าจะมีภาพลักษณะนี้มากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งจะเป็นการบิดเบือนพุทธประวัติได้ มุมมองนี้จึงสะท้อนให้เห็นภาพวาดที่สื่ออารมณ์ความรู้สึกในเชิงลบ จึงเป็นศิลปะที่เลว

อย่างไรก็ตาม มุมมองของผู้วิพากษ์วิจารณ์แต่ละคนเป็นการตัดสินคุณค่าทางสุนทรียะที่แตกต่างกันไป ซึ่งไม่มีมุมมองใดผิดหรือถูกเพราะขึ้นอยู่กับแนวคิดที่นำมาวิพากษ์วิจารณ์ ในที่นี้ขอเสนอแนวคิดทางปรัชญาที่กล่าวในข้างต้นมาวิเคราะห์ในประเด็น ดังนี้ 1) คุณค่าทางสุนทรียะ 2) การแบ่งคุณค่าทางสุนทรียะ และ 3) การตัดสินคุณค่าทางสุนทรียะของแต่ละแนวคิดเป็นลำดับไป

ทฤษฎีแรกจิตวิสัย แนวคิดนี้เห็นว่า *คุณค่าทางสุนทรียะ* ขึ้นอยู่กับแต่ละคนที่เสพศิลปะ ในกรณีภาพวาดสีตางค์ บัวทอง การมองว่า เป็นศิลปะที่ดีหรือที่เลวจึงเป็นเรื่องของปัจเจกชน *การแบ่งคุณค่าทางสุนทรียะ* ของแนวคิดนี้มี 2 ลักษณะ คือ 1) ความรู้สึกชอบ ฟังพอใจ ประทับใจ เพลิดเพลิน 2) ความรู้สึกไม่ชอบ ไม่ฟังพอใจ ไม่ประทับใจ ไม่เพลิดเพลิน คนที่ชอบภาพนี้อาจชื่นชอบเป็นการส่วนตัวในศิลปะการแสดงหรือความเป็นเน็ตไอดอลของสีตางค์ เมื่อเห็นภาพวาดจะรู้สึกเพลิดเพลินไปด้วย เพราะฉะนั้นคนกลุ่มนี้จึงมีมุมมองในเชิงบวก มีความรู้สึกที่ดีต่อภาพวาดกลายเป็นศิลปะที่ดีในที่สุด ส่วนกลุ่มที่ไม่ชอบ จะด้วยเหตุผลใดก็ตาม เมื่อเห็นภาพแล้วรู้สึกไม่ปลื้มใจ เกิดมุมมองในเชิงลบกลายเป็นศิลปะที่เลว เพราะฉะนั้น *การตัดสินคุณค่าทางสุนทรียะ* ของแนวคิดนี้ กลุ่มที่ชอบจะถือว่า ภาพวาดของสีตางค์เป็นภาพที่มีคุณค่าทางสุนทรียะ สำหรับกลุ่มที่ไม่ชอบก็จะเห็นตรงกันข้าม คือ เป็นภาพที่ไม่มีคุณค่าทางสุนทรียะ อย่างไรก็ตาม แนวคิดจิตวิสัยไม่ได้ตัดสินว่า มุมมองฝ่ายใดถูกหรือผิด ดังนั้น การมองว่าภาพวาดสีตางค์มีคุณค่าทางสุนทรียะหรือไม่ จึงไม่อาจตัดสินในเรื่องความถูกหรือผิดได้ เพราะต่างฝ่ายต่างก็มีมุมมองและการเสพภาพนี้เท่ากัน หมายความว่า ทุกมุมมองที่เห็นต่าง ไม่ได้แตกแยกกว่า

ใครดีเด่นกว่ากันในเชิงปรัชญา แต่ในกรณีต้องตัดสินใจเลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ต้องเลือกระหว่างลบหรือไม่ลบ ควรแก้ไขใหม่หรือไม่ควรแก้ กลุ่มจิตวิสัยเห็นว่า ต้องยึดเสียงจากคนส่วนใหญ่เป็นเกณฑ์ตัดสิน ซึ่งการเลือกของคนส่วนใหญ่อาจไม่เกี่ยวกับคุณค่าทางสุนทรียะเท่าใดนัก (เช่น การลบ-ไม่ลบ หรือการแก้-ไม่แก้ อาจไม่เกี่ยวข้องกับความชอบ-ไม่ชอบ ฟังพอใจ-ไม่ฟังพอใจ) แต่อย่างน้อยเสียงส่วนใหญ่ที่เลือก ก็เป็นการสะท้อนความรู้สึกที่ต้องรับผิดชอบต่อสังคมในอีกมิติหนึ่ง เช่น กรณีสังคมต้องการให้ลบ-ไม่ลบ แก้ไข-ไม่แก้ไข เป็นการช่วยให้สังคมอยู่ร่วมกันได้บนพื้นฐานมุมมองศิลปะที่ต่างกัน

ความสัมพันธ์กับศีลธรรมนิยม จิตวิสัยสอดคล้องศีลธรรมนิยมข้างต้น เพราะเห็นว่า ศิลปะต้องรับใช้ศีลธรรม ศีลธรรมในทางปรัชญา ไม่ได้หมายถึง หลักคำสอนทางศาสนาอย่างเดียว แต่หมายถึง หลักปฏิบัติภายใต้แนวคิดที่ว่า ศิลปะเพื่อชีวิต คือ ความเป็นอยู่ที่ดีงามของคนในสังคม ดังนั้น ศิลปะต้องเป็นสิ่งที่รับผิดชอบต่อสังคม ดังตัวอย่างภาพนี้ที่กระทบต่อความรู้สึกของคนรอบวัด ทั้งแง่ดีและไม่ดี ซึ่งไม่ใช่กระทบเพียงความรู้สึกของผู้เสพศิลปะออนไลน์หรือที่สัญจรมาเที่ยวชมเท่านั้น หากภาพนี้ส่งผลให้สังคมดีขึ้นในแง่การพัฒนาความประพฤติก่อนตัวและพัฒนาศักยภาพนอกไปด้วย เช่น เป็นกุศโลบายดึงคนเข้าวัดเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต กลุ่มศีลธรรมนิยมเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง แต่หากภาพนี้ไม่เกิดคุณค่าทางศีลธรรม กลุ่มศีลธรรมนิยมก็ไม่เห็นด้วย เช่น เกิดการบิดเบือนคำสอนอันเป็นหลักปฏิบัติที่ดีงามหรือเกิดอคติในใจแก่ผู้เสพภาพ โดยเฉพาะอากัปกริยาที่ซึ่ผลสัมผัส หากแก้เป็นการประนมมือไหว้แทน จะมีผลต่อศีลธรรมอย่างไร ทั้งสองอากัปกริยานี้ (ซึ่มือและประนมมือ) อาจเป็นประเด็นให้เปรียบเทียบและขบคิดว่า อย่างไรหนบ่งชี้ถึงความเป็นศิลปะที่ดี อย่างไรหนบ่งชี้ถึงศิลปะที่เลว ซึ่งก็อยู่ที่ความชอบหรือไม่ชอบ เพลิดเพลินหรือไม่เพลิดเพลินเป็นเกณฑ์ตัดสินหลัก ดังนั้น การแก้ไขหรือไม่แก้ไข รวมถึงการลบหรือไม่ลบ ไม่ใช่ประเด็นที่จะตัดสิน เพราะการตัดสินอยู่ที่ว่า เมื่อแก้ไขหรือไม่แก้ไข ลบหรือไม่ลบไปแล้วจะเกิดความรู้สึกอย่างไรมากกว่า ถ้ารู้สึกชอบก็เป็นศิลปะที่ดีเพราะถูกต้องตามหลักปฏิบัติที่ตนคิดว่าดีงาม (มีศีลธรรม) ถ้าไม่ชอบก็เป็นศิลปะที่เลวเพราะไม่ถูกต้องตามหลักปฏิบัติที่ตนคิดว่าไม่ดี (ไม่มีศีลธรรม)

ทฤษฎีที่สอง วัตธุวิสัย ทฤษฎีนี้เห็นว่า *คุณค่าทางสุนทรียะ* เป็นคุณสมบัติดั้งเดิมของศิลปะที่ติดมาตั้งแต่แรกเริ่มและคุณค่ามีอยู่ในตัวเอง ไม่ขึ้นอยู่กับความรู้สึกตอบสนองของผู้เสพ

26 วารสาร มจร ปรัชญาปริทรรศน์ ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2563)

การแบ่งคุณค่าทางสุนทรียะสามารถแบ่งเป็นศิลปะที่นิยามได้ เช่น รูปปั้น ภาพวาด และศิลปะนิยามไม่ได้ เช่น ศิลปะนามธรรม (Abstract Art) ในกรณีภาพวาดสีตางค์สงเคราะห์เข้าในประเภทนิยามได้ ส่วนการตัดสินคุณค่าทางสุนทรียะ ทฤษฎีวัตถุวิสัยมองว่า คุณสมบัติของศิลปะเป็นสิ่งสำคัญ ถ้าศิลปะมีคุณสมบัตินี้ตัดสินได้ว่า มีคุณค่าทางสุนทรียะ แต่ถ้าไม่มีคุณสมบัตินี้ตัดสินว่า ไม่มีคุณค่าทางสุนทรียะ คำถาม คือ ในกรณีภาพวาดดังกล่าวมีคุณสมบัติหรือไม่ คำตอบ คือ มีคุณสมบัติที่ติดตัวตามธรรมชาติของศิลปะ ดังนั้น ภาพนี้จึงมีคุณค่าทางสุนทรียะ แต่ปัญหา คือ ผู้เสพภาพจะเข้าถึงคุณสมบัติที่เป็นคุณค่าของภาพหรือไม่ เป็นคำถามที่ยังยืนยันคำตอบไม่ได้ว่า เข้าถึงทุกคน

ความสัมพันธ์กับสุนทรียนิยม ทฤษฎีวัตถุวิสัยสอดคล้องกับสุนทรียนิยมที่เห็นว่าอย่างไรเสียภาพนี้ก็มียุทธศาสตร์เพราะเป็นจินตนาการของศิลปินเองที่รังสรรค์ศิลปะเนื่องจากคุณค่าสุนทรียะของศิลปะมีค่าในตัวอยู่แล้ว ภายใต้แนวคิดที่ว่า ศิลปะเพื่อศิลปะ กรณีภาพนี้จึงเป็นความงามของงานศิลปะที่ถูกจินตนาการให้เห็นถึงความร่วมสมัยทั้งพุทธประวัติในอดีต เน็ตไอดอลในปัจจุบันและผู้เสพภาพนี้ในอนาคตที่จะพึงสัมผัสถึงความงามในตัวศิลปะที่ยังคงอยู่อย่างไม่เสื่อมคลาย

ทฤษฎีที่สาม สัมพัทธนิยม เห็นว่า *คุณค่าทางสุนทรียะอยู่ที่ความสัมพันธ์กันระหว่างจิตวิสัยกับวัตถุวิสัย* เป็นทฤษฎีที่รวมแนวคิดทั้งสองเข้าด้วยกัน *การแบ่งคุณค่าทางสุนทรียะ* มีอยู่ 2 ลักษณะ คือ 1) คุณค่าของคุณสมบัติทางรูปทรง เรียกว่า คุณค่าดั้งเดิม เช่น การจัดองค์ประกอบที่สมส่วนของภาพวาด 2) คุณค่าของความรู้สึกทางสุนทรียะที่เกิดขึ้นระหว่างวัตถุกับผู้เสพ เรียกว่า คุณค่าตามสัญชาตญาณ เช่น เจตนาอารมณ์หรือวัตถุประสงค์ของภาพที่ต้องการสื่อออกมา ในทัศนะของผู้เขียนเห็นว่า กรณีภาพเหมือน (Portrait) ของสีตางค์สงเคราะห์ในคุณค่าทั้งสองข้อ *การตัดสินคุณค่าทางสุนทรียะตามทฤษฎีนี้ไม่มีจริงหรือเท็จ* เพราะเป็นลักษณะของความน่าเชื่อถือ (Probability) ความน่าเชื่อถือจะมีมากเพียงใดขึ้นอยู่กับจำนวนคน ถ้าจำนวนคนมีความรู้สึกทางสุนทรียะมาก ศิลปะนั้นก็มีความเชื่อถือมากและมีคุณค่าทางสุนทรียะมาก แต่ถ้าจำนวนคนมีความรู้สึกทางสุนทรียะน้อย ศิลปะก็มีความเชื่อถือน้อยและมีคุณค่าทางสุนทรียะน้อยไปด้วย กรณีภาพนี้ต้องพิจารณาทั้งจิตวิสัย คือ อารมณ์ความรู้สึกของผู้เสพภาพวาด และวัตถุวิสัย คือ คุณสมบัติในตัวภาพวาดอันเป็นคุณค่าดั้งเดิมและคุณค่าตาม

สัญชาตญาณ คำถาม คือ ผู้เสพภาพนี้มีความน่าเชื่อถือในภาพมากน้อยเพียงใด แต่จะมีมากหรือน้อย ก็ถือว่ามีความน่าเชื่อถือทางสุนทรียะทั้งสิ้น ทฤษฎีนี้คำนึงถึงคุณค่าทางสุนทรียะเสมอ เพราะเมื่อมองในด้านจิตวิสัยจะถือว่า ทุกคนเห็นคุณค่าทางสุนทรียะที่แตกต่างกันไป ส่วนในด้านวัตถุวิสัยถือว่า ภาพวาดนี้มีคุณค่าอยู่ในตัว นั่นหมายความว่า มีคุณค่าทางสุนทรียะมากน้อยแตกต่างกันไปแต่ละบุคคล

ดังนั้น หากมองผ่านทฤษฎีสัมพันธนิยม โดยเฉพาะแนวคิดร่วมด้านจิตวิสัยพบว่า จิตวิสัยได้เน้นอารมณ์ความรู้สึกของศิลปินและผู้เสพศิลปะเองต้องบรรจบกันที่ภาพวาด เช่น ศิลปินต้องการสื่อสารความร่วมมือของบุคคล ซึ่งเป็นไอดอลของตนในยุคนี้เพื่อให้คนรุ่นต่อไปได้รับรู้ ผู้เสพศิลปะเองจะต้องเข้าใจเจตนารมณ์ของภาพนี้และตนมีความรู้สึกอย่างไรเมื่อเข้าใจเจตนารมณ์นี้แล้ว ซึ่งเป็นการมองแบบจิตวิสัย (อารมณ์ผู้วาดและอารมณ์ผู้ชม) ผู้เสพศิลปะอาจจะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ได้ หากเห็นด้วยก็ถือว่า ภาพนี้มีคุณค่าทางสุนทรียะ หากไม่เห็นด้วยก็ถือว่า ไม่มีคุณค่าทางสุนทรียะ แต่การมองว่ามีคุณค่าหรือไม่มี (เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย) ยังไม่เพียงพอต่อการตัดสินใจ จะต้องคำนึงถึงแนวคิดร่วมด้านวัตถุวิสัยเพื่อให้เห็นคุณค่าในตัวศิลปะ ซึ่งพบว่า การลบหรือการแก้ไขภาพจากการซึ่ผลสัมเป็นการประณามมือ ไม่ได้ทำให้จินตนาการของศิลปินหายไป เพราะภาพที่สื่อถึงไอดอลยังคงอยู่ เพียงแต่เปลี่ยนอากัปกิริยาจากการซึ่เป็นการประณามมือ องค์ประกอบของภาพวาดในลักษณะการนั่งยังปรากฏไม่ได้ทำให้ภาพเสียสมดุล แต่ที่เปลี่ยนไป คือ มุมมองด้านศีลธรรมนิยม จากที่มองแบบ “ตำนานสัมหฤต” อาจเปลี่ยนเป็นอุบาสิก้าผู้ใฝ่บุญกุศลแทนก็เป็นได้ ดังนั้น แนวคิดร่วมด้านวัตถุวิสัยจึงเน้นที่ตัวศิลปะที่มีคุณสมบัติอันเป็นคุณค่าทางสุนทรียะในตัว ผู้เสพภาพจะต้องเข้าถึงให้ได้ เพราะอย่างไรเสียคุณค่าของภาพก็ยังคงอยู่ เช่น คุณค่าความงามภายในจากจินตนาการของศิลปินเอง

ความสัมพันธ์กับปฏิสัมพันธ์นิยม แนวคิดนี้มองโดยภาพรวมว่า ศีลธรรมและศิลปะต้องดำเนินไปด้วยกันเพราะไม่ได้มองแยกส่วนระหว่างศีลธรรมนิยมกับสุนทรียนิยม หากวิเคราะห์ตามแนวคิดร่วมด้านศีลธรรมนิยมพบว่า ภาพที่คิดว่าส่งผลกระทบต่อศีลธรรม เพราะเกี่ยวข้องกับความเชื่อทางศาสนาที่เป็นแนวทางประเพณีของสังคมนั้น แท้จริงแล้วเป็นภาพที่ไม่ได้ทำลายศีลธรรมทางสังคมแต่อย่างใด เพราะอย่างน้อยภาพนี้ก็ไม่ใช่ภาพกาแกงสังวาสและ

28 วารสาร มจร ปรัชญาปริทรรศน์ ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2563)

ไม่จำเป็นต้องจำแนกว่า เป็นศิลปะที่ดีหรือเลว ขณะเดียวกันก็ไม่ได้มองว่า ศิลปะต้องเป็นอิสระ อยู่เหนือศีลธรรม เพราะแนวคิดนี้มองในเชิงบูรณาการร่วมและเป็นเหตุเป็นผลระหว่างกัน เนื่องจากการเข้าถึงศิลปะทำให้เข้าถึงศีลธรรมได้ เช่น ภาพวาดที่เกิดจากจินตนาการอันลึกซึ้งทำให้เห็นความงดงามของสรรพชีวิต หรือภาพวาดสัตว์ต่างคู่ที่เฝ้าต้อนรับพระพุทธเจ้าก็สามารถสอนในเรื่องความดีงามหรือมงคลข้อการพบเห็นนักบวช (สมณานัญจะ ทัสสนัง) เพื่อรอฟังธรรมจากพระพุทธเจ้า (ธัมมัสสวนะ) ในอัตลักษณ์ของสัตว์ต่างคู่เอง อาจกล่าวได้ว่า แนวคิดนี้เน้นเจตนารมณ์ส่วนตัวของศิลปินที่ต้องการสื่อออกมาผ่านศิลปะกับอารมณ์ความรู้สึกของผู้เสพ ศิลปะต้องไปด้วยกันจึงจะเห็นคุณค่าทางสุนทรียะ

หากสรุปแนวคิดทั้งสามในกรณีภาพวาดสัตว์ต่างคู่ บัณฑิต สามารถวิเคราะห์โดยย่อได้ดังนี้

	จิตวิสัย	วัตถุวิสัย	สัมพันธนิยม
คุณค่าทางสุนทรียะ	ผู้เสพภาพวาดเองจะรู้สึกถึงคุณค่าทางสุนทรียะ	ภาพนี้มีคุณค่าทางสุนทรียะในตัวของมันเอง แม้จะไม่มีใครรับรู้ก็ตาม	ต้องอาศัยทั้งจิตวิสัยกับวัตถุวิสัยจึงจะเห็นคุณค่าทางสุนทรียะของภาพวาด
การแบ่งคุณค่าทางสุนทรียะ	1) รู้สึกชอบภาพนี้ 2) รู้สึกไม่ชอบ	1) เป็นภาพที่อธิบายคุณค่าทางสุนทรียะไม่ได้ ต้องรู้เฉพาะตน 2) อธิบายได้ จากการทำความเข้าใจในคุณสมบัติของภาพ	1) คุณค่าดั้งเดิมในตัวภาพเองที่เป็นคุณสมบัติทางรูปทรง 2) คุณค่าตามสัจจะตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นระหว่างภาพวาดกับผู้เสพภาพวาด
การตัดสินคุณค่าทางสุนทรียะ	ถ้ารู้สึกชอบ ถือว่าภาพนี้มีคุณค่าทางสุนทรียะ แต่ถ้าไม่ชอบ ถือว่าไม่มีคุณค่าทางสุนทรียะ แต่ไม่อาจตัดสินได้ว่าใครถูกหรือผิด เพราะทุกคนเท่าเทียมกันในกรณีต้องตัดสินอย่างไร	ภาพนี้มีทั้งคุณสมบัติที่มีคุณค่าทางสุนทรียะ ขณะเดียวกันก็อาจไม่มีคุณสมบัติพอที่จะมีคุณค่าทางสุนทรียะเช่นกัน	ไม่อาจตัดสินเป็นจริงหรือเท็จได้ เพราะขึ้นอยู่กับความน่าเชื่อถือของคนที่จะมีมากหรือน้อย หากมีความเชื่อถือมากก็มีคุณค่าทางสุนทรียะมาก ถ้ามีน้อยก็มีคุณค่าทาง

	อย่างหนึ่ง ให้พิจารณา ความรู้สึกของคนส่วนมาก		สุนทรียะน้อย
--	---	--	--------------

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบทฤษฎีทั้งสามกับภาพวาดสีต่าง ๆ บัวทอง

องค์ความรู้ใหม่

จากที่กล่าวมา สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ ดังนี้ 1) *ทฤษฎีจิตวิสัย* เมื่อมองภาพสีต่าง ๆ ตามทฤษฎีนี้ จะเห็นว่า เกณฑ์ตัดสินว่าภาพมีคุณค่าทางสุนทรียะหรือไม่ อยู่ที่ตัวบุคคล เป็นผู้ตัดสินซึ่งแนวคิดนี้สอดคล้องกับแนวคิดศีลธรรมนิยม ดังนั้น ประเด็นที่ถกเถียงในโลกโซเชียลถึงความเหมาะสมของภาพวาดที่ชี้นิ้วไปที่ผลส้ม จึงมีทั้งผู้ที่เห็นว่า เหมาะสมและไม่เหมาะสม กลุ่มที่เห็นว่า เหมาะสม เพราะภาพนี้ศิลปะไปถึงบุคลิกภาพส่วนตัวของสีต่าง ๆ ที่ไม่ได้มีเจตนาลบหลู่หรือบิดเบือนพุทธประวัติแต่อย่างใด ส่วนกลุ่มที่เห็นว่า ไม่เหมาะสม เพราะไม่สำรวจอากัปกริยาจึงควรลบหรือแก้ไขเป็นประนมมือแทน โดยสรุปแล้ว องค์ความรู้ที่ได้ คือ ทฤษฎีนี้เป็นมุมมองของปัจเจกชนที่กระทบต่อศีลธรรมของสังคมโดยภาพรวม ไม่เชิงบวกก็เชิงลบ อย่างไรก็ตาม คุณค่าทางสุนทรียะของภาพนี้ไม่อาจตัดสินโดยคนใดคนหนึ่งได้ หากแต่จะมีเสียงข้างมากที่เห็นว่า ควรทำอะไร จึงจะเป็นแนวทางในการตัดสินได้ เช่น หากเสียงข้างมากเห็นว่า เหมาะสมควรคงไว้ คุณค่าทางสุนทรียะก็ยังมี หากเสียงข้างมากเห็นว่า ไม่เหมาะสมควรแก้ไขหรือลบออก คุณค่าทางสุนทรียะก็ไม่มี

2) *ทฤษฎีวัตถุวิสัย* มุมมองของทฤษฎีนี้เน้นภาพวาดเป็นสำคัญและสอดคล้องกับสุนทรียนิยม เพราะฉะนั้น ภาพวาดจะถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างไรก็ตาม คุณค่าของสุนทรียะก็ยังคงปรากฏตามปกติของความเป็นงานศิลปะ แม้จะมีคนเข้าถึงความเป็นศิลปะหรือไม่ก็ตาม หรือจะตีความเป็นความเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมในแง่ศีลธรรมของสังคม คุณค่าทางสุนทรียะที่เป็นองค์ประกอบของภาพวาด เช่น ความสมส่วน เส้นสีต่าง ๆ ก็ยังอยู่ตลอดไปจนกว่าภาพจะเจือจาง แต่การตัดสินคุณค่าทางสุนทรียะสามารถพิจารณาได้จากคุณสมบัติของภาพวาดเองที่มีผู้เข้าถึงคุณสมบัติของภาพหรือไม่ บางคนไม่เข้าใจเจตนารมณ์ของศิลปินที่ต้องการสื่อ เช่น ต้องการเป็นทิวทัศน์หรือแบบอย่างให้คนรุ่นหลังได้รับรู้ความเป็นไปของบ้านเมือง ต้องการสื่อความงามที่เป็นอัตลักษณ์ของสีต่าง ๆ หรือสื่อความเป็นจริงของของสังคมที่บางคนทำบุญโดยไม่

30 วารสาร มจร ปรัชญาปริทรรศน์ ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2563)

สำรวจพฤติกรรม คุณค่าของสุนทรียะเหล่านี้ทำให้ต้องค้นคว้าใหม่ คือ การเป็น “แบบอย่าง” “ความงามที่เป็นอัตลักษณ์” หรือ “ความเป็นจริงของสังคม” ในมุมมองของทฤษฎีวิเคราะห์ เห็นว่า เป็นคุณค่าที่มีอยู่ในตัวของศิลปะเองที่ทำให้คนเข้าใจสุนทรียะเหล่านี้ ซึ่งไม่ได้ขึ้นอยู่กับ ศิลธรรมที่มากำกับและชี้นำศิลปะแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม การตัดสินคุณค่าทางสุนทรียะเหล่านี้พิจารณาจากการเข้าถึงภาพวาดของผู้คน หากเข้าถึงคุณสมบัติของภาพ ก็ถือว่าเป็นภาพ ที่มีคุณค่าทางสุนทรียะ หากเข้าไม่ถึง ก็มีนัยตรงข้าม

3) *ทฤษฎีสัมพัทธนิยม* ทฤษฎีนี้มีลักษณะบูรณาการร่วมและสอดคล้องกับแนวคิด ปฏิสัมพันธ์นิยมที่มองว่า ทั้งจิตวิสัยและวัตถุวิสัยหรือศีลธรรมและสุนทรียนิยมต้องอาศัยกันและ กันในลักษณะเป็นเหตุและผล การวิพากษ์วิจารณ์ข้อดีข้อเสียของภาพหรือการชมการตำหนิ ล้วนเป็นสิ่งธรรมดาเพราะเกิดจากการมองคนละมุมหรือคนละชั่ว ทฤษฎีนี้จึงมองโดยองค์รวมว่า คนชมมีความรู้สึกอย่างไรและภาพวาดมีคุณสมบัติอะไรที่ทำให้คนเกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์ มากมาย มุมมองที่หลากหลายบนพื้นฐานศีลธรรมของสังคมที่แตกต่าง ทำให้แต่ละคนขัดแย้ง ทางความคิดเพราะอ้างตัวตน (ศีลธรรม) ของตนเอง แต่เมื่อพิจารณาคุณสมบัติที่เป็นพื้นฐาน ร่วม คือ ตัวภาพวาดเองที่ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง เพราะมีองค์ประกอบอย่างไรก็เป็นอย่างนั้น อยู่ ที่การเข้าถึงของแต่ละคน ดังนั้น จึงเกิดองค์ความรู้ใหม่ว่า เมื่อความเป็นตัวตนที่หลากหลาย (จิต วิสัย) เข้าถึงสิ่งที่มีคุณสมบัติแน่นอนตายตัว (วัตถุวิสัย) ย่อมทำให้ความหลากหลายรวมเป็นหนึ่ง เดียวได้ อย่างไรก็ตาม การเข้าถึงภาพวาดมีลักษณะไม่เท่ากันทั้งหมด จึงเกิดระดับของความ เข้าถึงตามสัญชาตญาณของแต่ละคน เช่น บางคนติดความงามของภาพที่เป็นรูปลักษณ์ ภายนอกของสีต่างๆ บางคนติดความงามของภาพที่มีองค์ประกอบอื่น คือ การนั่งสำรวมเฝ้า พระพุทธเจ้า ดังนั้น การตัดสินใจคุณค่าทางสุนทรียะของภาพนี้จึงอยู่ที่ “ความน่าเชื่อถือ” ที่ สังคมส่วนใหญ่กำลังค้นหาร่วมกัน หากค้นหาสิ่งที่ตรงกัน คุณค่าทางสุนทรียะก็มีมาก เช่น หาก มองว่า ภาพวาดนี้กำลังมุ่งเน้นการรื้อพระพุทธรูปเจ้าเสด็จกลับจากดาวดึงส์สวรรค์เหมือนกัน เป็นส่วนใหญ่ คุณค่าทางสุนทรียะก็มีมาก แต่ก็ไม่ได้ยืนยันข้อเท็จจริงที่ว่า ทุกคนจะมอง เหมือนกันตามนี้ทั้งหมด นั่นหมายความว่า มีคุณค่าทางสุนทรียะของภาพนี้ในมุมมองอื่นอีก มากมาย

บทสรุป

ศิลปะกับศีลธรรมเป็นสิ่งที่สัมพันธ์กัน เนื่องจากศิลปะเป็นเรื่องของความงาม ขณะที่ศีลธรรมเป็นเรื่องของความประพฤติ ซึ่งทั้งสองต่างก็มีคุณค่าในตัวเองและส่งผลต่อมนุษย์ทั้งโดยชีวิตส่วนตัวและสังคมโดยภาพรวม แต่อย่างไรก็ตาม นักปรัชญาหลายคนเห็นต่างกันว่า ศิลปะและศีลธรรมมีความสัมพันธ์ในลักษณะเป็นเหตุเป็นผลต่อกันก็มี และเป็นอิสระหรืออยู่เหนืออีกฝ่ายหนึ่งก็มี เช่น แนวคิดศีลธรรมนิยมที่เห็นว่า ศีลธรรมมีความสำคัญกว่าในแง่ที่ว่า ศิลปะจะต้องรับใช้ศีลธรรม หมายความว่า ศิลปะต้องเป็นไปเพื่อสร้างคุณค่าแห่งศีลธรรมต่อชีวิตมนุษย์และสังคมจึงจะถูกต้อง ขณะที่แนวคิดสุนทรียนิยมเห็นตรงข้าม เพราะศิลปะเองก็มีคุณค่าในตัวที่จะสร้างคุณงามความดีโดยไม่ต้องยึดหลักเกณฑ์ของศีลธรรม แนวคิดทั้งสองจึงมีลักษณะตรงข้ามกันแบบสุดขั้ว จึงก่อให้เกิดแนวคิดประนีประนอมแบบปฏิสัมพันธ์นิยม แนวคิดนี้เห็นว่า ศิลปะและศีลธรรมแยกออกจากกันไม่ได้ ทั้งนี้เพราะอาศัยความสัมพันธ์อย่างแนบแน่น เช่น ศิลปะมีคุณค่าในตัวเองจริงและศิลปะนี้เองที่สามารถก่อให้เกิดคุณค่าทางศีลธรรมแก่มนุษยชาติได้ประการหนึ่ง แนวคิดทั้งสามนี้ ผู้เขียนเห็นว่า มีความสอดคล้องกับทฤษฎีของเกณฑ์การตัดสินทางสุนทรียศาสตร์ทั้งสาม คือ จิตวิสัย วัตถุวิสัยและสัมพัทธนิยม โดยที่จิตวิสัยสอดคล้องกับศีลธรรมนิยมในแง่ของการมองว่า ผู้เสพศิลปะทุกคนมีมุมมองต่างกัน ซึ่งมุมมองเหล่านี้เกิดจากความรู้สึกภายในของแต่ละคนที่สร้างขึ้นมาเป็นลักษณะแห่งความดีงามหรือศีลธรรมของปัจเจก ส่วนวัตถุวิสัยสอดคล้องกับสุนทรียนิยมที่เน้นความงามด้านรูปทรงของศิลปะที่มีแต่เดิมและไม่มีวันเสื่อมสลาย การเข้าถึงความงามดังกล่าวเป็นเรื่องความสามารถเฉพาะตน แต่อย่างไรเสียคุณค่าของศิลปะก็ยังคงอยู่ในตามธาตุแท้ของศิลปะเอง ขณะที่สัมพัทธนิยมสอดคล้องกับปฏิสัมพันธ์นิยมที่มองเห็นความสุดโต่งของแนวคิดทั้งสองฝ่ายและพยายามสร้างความสมดุลให้เห็นว่า ทั้งสองไม่ได้แยกจากกัน ศิลปะกับศีลธรรมต่างส่งเสริมกันให้เกิดคุณค่าทางสุนทรียะต่อสังคมได้

ศีลธรรมนิยมและจิตวิสัยมองภาพวาดสติงคัวร์ว่า คุณค่าทางสุนทรียะเป็นมุมมองของปัจเจกชนที่จะตัดสินใจบนพื้นฐานของศีลธรรมความดีงามของสังคมหรือกรอบแนวคิดที่ว่า ศิลปะเพื่อชีวิต ส่วนสุนทรียนิยมและวัตถุวิสัยมองตรงข้ามกัน ภายใต้กรอบแนวคิดที่ว่า ศิลปะเพื่อศิลปะ เพราะภาพวาดมีคุณค่าในตัวเอง ไม่จำเป็นต้องใช้เกณฑ์ทางศีลธรรมเป็นตัวตัดสิน ทั้งสองจึงมีนัยตรงข้ามแบบสุดขั้ว จึงก่อให้เกิดทางสายกลางในการตัดสิน คือ ปฏิสัมพันธ์นิยมและสัมพัทธนิยม ที่มองแบบเชื่อมโยงอาศัยกันและกัน ดังนั้น ทางออกที่ดีสำหรับภาพนี้ จึงไม่อาจฟันธงว่า แนวคิดใดผิดหรือถูก เพราะมุมมองทุกฝ่ายถูกต้องตามแนวคิดของตน และหากนำแนวคิดอื่นมาตัดสินในเชิงหักล้างก็ย่อมผิดอย่างแน่นอน ทางออกจึงอยู่ที่การเคารพ ยอมรับ ให้

32 วารสาร มจร ปรัชญาปริทรรศน์ ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2563)

เกียรติแนวคิดอื่นและรับฟังกระแสสังคมส่วนใหญ่จะเห็นว่อย่างไร เพราะอย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากทุกมุมมอง คุณค่าทางสุนทรียะไม่ได้ลดลง แต่การรับฟังเสียงสังคมส่วนใหญ่จะทำให้สังคมดำเนินร่วมกันได้อย่างผาสุก ดังที่รัฐบาลโดยรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ในฐานะกำกับดูแลสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้ให้สัมภาษณ์ว่า “...ให้เป็นดุลพินิจของเจ้าอาวาสที่จะดำเนินการทั้งหมด ท่านเจ้าอาวาสจะเป็นผู้ตัดสินใจเอง ไม่เกี่ยวกับ พศ. ถือว่า เรื่องนี้เป็นเรื่องการปกครองของสงฆ์ ซึ่งทางเจ้าอาวาสจะได้มีการพูดคุยกับทางเจ้าคณะจังหวัด...” และตัวแทนของรัฐบาลยังกล่าวด้วยความห่วงใยว่า “...ทั้งนี้ ยอมรับว่า วัดอื่น ๆ บางวัดก็มีภาพของนักรบเมืองหรืออาจมีภาพบางภาพที่ไม่เหมาะสม ก็ถือเอากรณีของคุณลิขิตเป็นตัวอย่าง ขอความร่วมมือจากทุกฝ่ายหากพบเห็นภาพวาดที่วัดใดไม่เหมาะสม ก็ช่วยกันดูแลคุ้มครองพระพุทธศาสนาร่วมกัน” (สำนักข่าวสยามรัฐ, 2563) การให้สัมภาษณ์ในลักษณะดังกล่าวเป็นการยอมรับความเห็นต่างจากฝ่ายรัฐที่เคยเห็นว่า *ให้แก่รูปภาพ* ทั้งนี้ เพื่อลดกระแสความขัดแย้งทางสังคมและรักษาคุณค่าทางสุนทรียะของแต่ละฝ่ายที่เห็นแตกต่างกันแต่ไม่แตกแยก

เอกสารอ้างอิง

- กิริติ บุญเจือ. (2522). **ปรัชญาศิลปะ**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- ชนิษฐา สวัสดิรักษ์. (2553). “จิตรกรรมฝาผนังในพระวิหารและพระอุโบสถวัดบางน้ำผึ้งนอก จังหวัดสมุทรปราการ : งานช่างนอกราชธานีสมัยรัชกาลที่ 4”. **การค้นคว้าอิสระตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จรรยา โกมุทร์ตานนท์. (2539). **สุนทรียศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยรังสิต.
- ณัฐนนต์ สิปปภากุล. (18 ตุลาคม 2555). **จากศิลปะเพื่อชีวิตสู่ศิลปะสร้างสรรค์สังคม**. สืบค้นเมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2563, จาก <http://art-culture-academy2.blogspot.com/2012/10/004.html>
- นิวัติ กองเพียร. (2541). **เชิงสังวาส กามรูปในภาพเขียนตามประเพณีที่มีเสียงวรรณคดีไทย**. กรุงเทพมหานคร : มติชน.
- พวง มีนอก. (2530). **สุนทรียศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ลักษณะวัต ปาละรัตน์. (2551). **สุนทรียศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- สำนักข่าวแนวหน้า. (3 มิถุนายน 2563). ภาพวาดบนผนังโบสถ์ เส้นแบ่งของความพอดี. สืบค้นเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2563, จาก <https://www.naewna.com/politic/columnist/44198>
- สำนักข่าวไทยรัฐออนไลน์. (2 มิถุนายน 2563). สั่งแก้ไขภาพ "สัมหยุด" ลิตางค์ บัวทอง สำนักพุทธฯ ชี้ ไม่เหมาะสม. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2563, จาก <https://www.thairath.co.th/news/society/1859501>
- สำนักข่าวผู้จัดการออนไลน์. (1 มิถุนายน 2563ก). "ลิตางค์ บัวทอง" กับ ตำนานสัมหยุด! โด่งดังจนศิลปินวาดลงผนังโบสถ์วัดตั้งอุทัยธานี. สืบค้นเมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2563, จาก <https://mgronline.com/onlinesection/detail/9630000056755>
- สำนักข่าวผู้จัดการออนไลน์. (2 มิถุนายน 2563ข). โจ่งครีมากกว่าลิตางค์ สัมหยุด! "จิตรกรรมเชิงสังวาส" ภาพอีโรติก-โป๊เปลือย มีภาพในฝาผนังวัดไทยมานานแล้ว. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2563, จาก <https://mgronline.com/travel/detail/9630000057327>
- สำนักข่าวผู้จัดการออนไลน์. (23 พฤษภาคม 2550). มุม "ข้าข้า" กับภาพจิตรกรรมฝาผนังไทย. สืบค้นเมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2563, จาก <https://mgronline.com/live/detail/9500000059276>
- สำนักข่าวสยามรัฐ. (5 มิถุนายน 2563). "ลิตางค์"สบายใจได้ "เทวัญ"ชี้สำนักพุทธฯไม่มีอำนาจสั่งลบภาพ"สัมหยุด"บนผนังโบสถ์. สืบค้นเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2563, จาก <https://siamrath.co.th/n/160638>
- สีหนาท ลอบมณี. (2561). "รูปโลกีย์". วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Artytus By jarunapat. (29 May 2020). ตำนานสัมหยุด หยุดโดยไม่มีโรกัน. สืบค้นเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2563, จาก https://www.facebook.com/Artytus-By-jarunapat162014830555482/?epa=SEARCH_BOX
- Bell, C. (1958). *Art*. New York : Capricorn Books.
- Croce, B. (1921). *The Essence of Aesthetic*, trans. Ainslie, D. London : William Heinemann.
- Croce, B. (1965). *Guide to Aesthetics*, trans. Romanell, P. New York : Bobbs-Merrill.
- Dowling, C. (No Date). *Aesthetic Formalism*. Retrieved on June 3, 2020, from <https://www.iep.utm.edu/aes-form/>

- Joad, C.E.M. (1957). **Guide to Philosophy**. New York : Dover Publications.
- Lewis, C.I. (1962). **An Analysis of Knowledge and Valuation**. LaSalle : Open Court.
- Murphey, M.G. (2005). **C.I. Lewis: The Last Great Pragmatist**. Albany : State University of New York Press.
- Plato. (2000). **The Republic of Plato**. trans. G. T. Cambridge : Cambridge University Press.
- Schiller, F. (2010). **Essays, Aesthetical And Philosophical : Including The Dissertation On The Connection Between The Animal And Spiritual In Man (1900)**. Montana : Kessinger Publishing, LLC.
- Shelley, P. B. (1962). **A Defense of Poetry**. Detroit : Wayne State University Press.
- Tolstoy, L. (1897). **What is Art?** Maude, A., trans. New York : Funk & Wagnalls Company.
- Wilde, O. (1953). **The Critic as Artist**. Aldington, R., ed. New York : The Viking Press.

